

Respons

Sri Lanka: Rehabilitering og reintegrering av tidligere LTTE-kadre

- Bakgrunn
- Omfanget av rehabiliteringspraksisen
- Juridisk rammeverk
- Hvem har blitt ansett å ha behov for rehabilitering?
- Mulig overføring mellom ordinær varetekt og rehabilitering
- Forhold i rehabiliteringsleirene
- Reintegrering av personer som har oppholdt seg i leirene
- Kontroll, meldeplikt og reiserestriksjoner
- Særskilt for kvinnelige eks-kadre
- Nye arrestasjoner av rehabiliterte

Bakgrunn

Per august 2016 er det kun én igjen av leirene hvor det har foregått såkalt rehabilitering av tidligere LTTE-kadre¹; Poonthotam Rehabilitation Centre i Vavuniya. Det er i dag rundt 40 personer i leiren; 39 menn og én kvinne (OHCHR 2016).

En velinformert internasjonal organisasjon har meddelt Landinfo (A, møte i Colombo februar 2016) at de forventer at majoriteten av dem som er igjen i leiren, vil bli løslatt i løpet av 2016 eller tidlig i 2017.

Landinfo har samlet informasjon om forholdene i rehabiliteringsleirene og situasjonen for personer som har gjennomgått rehabiliteringsprogrammet, såkalte «rehabiliterte», i hele

¹ Personer som myndighetene har lagt til grunn har vært medlemmer og soldater i Liberation Tiger of Tamil Eelam (LTTE).

perioden etter konflikten avslutning i mai 2009.² Tilgangen til etterrettelig informasjon og dokumentasjon har imidlertid vært begrenset. Mye informasjon har vært svakt fundert eller preget av kildenes agenda, for eksempel srilankiske sikkerhetsmyndigheter eller grupper i politisk opposisjon til myndighetene.³

Ikke på noe tidspunkt har uavhengige organisasjoner eller observatører hatt ubegrenset tilgang til rehabiliteringsleirene. Foruten det Internasjonale Røde Kors (ICRC), som hadde adgang til leirene frem til juli 2009, og registrerte nærmere 10 000 internerte, har ingen kunnet monitorere leirene (ICJ 2012, s. 11).

Omfanget av rehabiliteringspraksisen

I løpet av den srilankiske hærens omfattende operasjoner i Vanni i 2009, og i perioden like etter konflikten avslutning i mai, ble alle internt fordrevne fra krigsområdene⁴ ført til flyktningeleirer. Personer som myndighetene mente hadde eller hadde hatt forbindelser til LTTE, ble separert fra de øvrige internt fordrevne på ulikt vis; enten ved at de ble identifisert av myndighetene eller frivillig meldte seg ved ulike kontrollpunkter. Disse personene ble internert i separate rehabiliteringsleire, mens den øvrige internt fordrevne befolkningen ble holdt i såkalte velferdsleire (Landinfo 2011, s. 14).

Etter avslutningen av konflikten i 2009, var det etablert rundt 24 rehabiliteringsleire, såkalte Preventive Accommodation and Rehabilitation Centres (PARCS). Foruten om Poonthotam Rehabiliteringssenter som er operativ i dag, er det to andre rehabiliteringsleire som blir brukt til å rehabilitere rusmisbrukere (BCGR u.å.a; BCGR u.å.d.).

Landinfo besøkte Sri Lanka i februar 2016 og hadde samtaler med en rekke ulike kilder. To av kildene – Home for Human Rights (HHR) i Jaffna og Women Action Network (WAN) – refererte til rykter om at det finnes leire som ikke er registrert; såkalte hemmelige leire (HHR, møte i Jaffna februar 2016; WAN møte i Kilinochchi februar 2016).

Srilankiske myndigheter har jevnlig publisert informasjon om hvor mange som er internert i leirene, hvor mange som har gjennomført rehabiliteringsprogrammet, og hvor mange som fortløpende har blitt reintegrert. Av og til har informasjonen vært motstridende.⁵

FNs spesialrapportør for tortur og annen grusom, umenneskelig og nedverdiggende behandling eller straff, Juan E. Mendes, besøkte Sri Lanka i perioden mellom 29. april og 7. mai 2016. Srilankiske myndigheter informerte spesialrapportøren om at 12 146 personer hadde vært igjennom rehabiliteringssystemet per primo mai 2016 (OHCHR 2016). Tidligere har de opplyst at det har vært til sammen 9374 menn og 3032 kvinner i leirene, og at nærmere fem

² Det foreligger ingen definisjon av «rehabiliteret», og innholdet i og utfallet av den såkalte rehabiliteringen, er både uvisst og omstridt. Av språklig hensyn velger Landinfo allikevel å bruke begrepet «rehabiliteret» i denne responsen når det refereres til personer som har gjennomgått rehabiliteringsprogrammet.

³ Denne responsen er blant annet basert på informasjon fremkommet under Landinfos informasjonsinnhentingstrekk til Sri Lanka i februar 2016. Delegationen besøkte Nord-provinsen, herunder Vavuniya, Kilinochchi og Jaffna, samt Colombo. Se Landinfos temanotat «Sri Lanka: Kvinner i Nord-provinsen» av 23. juni 2016 for mer informasjon. Kildene, både muntlige og skriftlige, fremgår for øvrig av referanselisten.

⁴ Det vil i realiteten si tidligere LTTE-kontrollerte områder.

⁵ I en publisering fra The Ministry of Rehabilitation & Prison Reforms i 2012 (s. 2) blir det oppgitt 11 989 personer, mens en publisering fra 2014 oppgir 11 667 personer (Hettiarachchi 2014, s. 11).

prosent av de rehabiliterte hadde vært barnesoldater; i alt 594 barn, hvorav 364 gutter og 230 jenter (BCGR u.å.b).

Selv om det ikke foreligger sikre tall, er internasjonale organisasjoner og lokale NGO-er relativt samstemte om at om lag 12 000 personer har vært gjennom rehabilitering i rehabiliteringsleirene.

Majoriteten av de internerte i rehabiliteringsleirene ble løslatt i løpet av 2012 (internasjonal organisasjon B, møte februar 2016).

Juridisk rammeverk

Ansvar for både rehabiliteringsprogrammene og leirene som sådan ligger hos Commissioner General of Rehabilitation, i Bureau of the Commissioner General of Rehabilitation (BCGR). Avdelingen sorterte opprinnelig under Justisdepartementet, men etter 30. april 2010 ble BCGR underlagt Ministry of Prison Reforms, Rehabilitation, Resettlement and Hindu Religious Affairs (BCGR u.å.a). Ifølge myndighetene er hjemmelsgrunnlaget for internering i rehabiliteringsøyemed unntakslovgivningen av 2005 (Emergency Regulation 2005) og anti-terrorlovgivningen (Prevention of Terrorism Act – PTA), samt en kunngjøring («Gazetted Notification») av 21. desember 2009 fra riksadvokaten (Attorney Generals Department) (BCGR u.å.a).

Ministry of Disaster Management and Human Rights utarbeidet i 2009 en nasjonal handlingsplan (2008-2012) for å «avvæpne, demobilisere og rehabilitere villedet ungdom og integrere dem i samfunnet» (BCGR u.å.b).⁶ Srilankiske myndigheter omtaler rehabiliteringsprogrammet som en stor suksess (BCGR u.å.c).

Uavhengige kilder har imidlertid gitt klart uttrykk for at interneringen og rehabiliteringsprogrammet mangler klare rettslige rammer (International Crisis Group 2013, s. 13). Flere kilder har pekt på at de internerte ikke har kjent det rettslige grunnlaget for interneringen, og at grunnlaget ikke har blitt rettslig behandlet. De internerte har heller ikke hatt tilgang til juridisk bistand. De har dessuten ikke fått informasjon om hvor lenge frihetsberøvelsen vil vare, og de som har blitt løslatt, har ikke fått dokumentasjon for at eventuelle rettslige prosesser mot dem er avsluttet (Landinfo 2011, s. 14). International Commission of Jurists (ICJ)⁷ 2010, s. 5) har omtalt rehabiliteringen som «den mest omfattende administrative forvaringen i verden». I 2012 hevdet International Crisis Group (2012, s. 10) at de rettslige rammene for forvaringen ble spesielt uklare etter bortfallet av unntaksreguleringen ved utgangen av august 2011. ICJ viser til at selv uten unntakstilstand kan forvaring benyttes som et antiterroriltak i medhold av PTA (ICJ 2012, s. 13).

Hvem har blitt ansett å ha behov for rehabilitering?

Majoriteten av personene som har gjennomgått rehabilitering, er personer som angivelig «frivillig» meldte seg og innrømmet en forbindelse til LTTE etter at krigen var over. De

⁶ Ifølge ICJ har handlingsplanen aldri blitt vedtatt, og ICJ mener at det derfor ikke er noe helhetlig rammeverk som adresserer de rehabiliteres rettigheter i samsvar med internasjonal standard (ICJ 2012, s. 9).

⁷ ICJ publiserte i september 2010 rapporten *Beyond Lawful Constraints: Sri Lanka's Mass Detention of LTTE Suspects*, som behandler det juridiske rammeverket knyttet til rehabiliteringen og hvorledes dette strider med internasjonale standarder.

øvrige var personer som myndighetene mente hadde hatt en type tilknytning til LTTE som påkrevde rehabilitering. De rehabiliterte blir omtalt blant annet som «former LTTE-fighters», «ex-Tamil Tigers», «ex-combatants».

Ifølge Department of Government Information gjennomførte politi- og sikkerhetsmyndighetene intervjuer og bakgrunnssjekker av mistenkte personer med sikte på å avdekke personenes relasjon til, og eventuelle aktiviteter for, LTTE. Etter en risikovurdering ble personene kategorisert inn i grupper; A, B, C, D, E og F. Gruppe A og B omfattet personer som ble antatt å ha vært med på planlegging og gjennomføring av angrep, eller som hadde en lederrolle i tilknytning til mobilisering til selvmordaksjoner. Personer i kategori A og B ble satt i ordinær forvaring i påvente av mulig strafferettslig prosess. Personer som ble kategorisert i gruppe C og D, ble ansett som mer moderate og ble enten internert ordinært eller sendt direkte til rehabiliteringsleir. Gruppene E og F ble ansett som lavrisikogrupper, og alle i disse kategoriene ble sendt direkte til rehabilitering (Hettiarachchi 2014, s. 19).

I henhold til FNs spesialrapportør har ikke alle som er eller har vært internert på grunnlag av sikkerhetsrelaterte forhold, fått tilbud om rehabilitering, og det er uklart hva som er kriteriene for å vurdere om det foreligger behov for rehabilitering (OHCHR 2016). International Crisis Group (2012, s. 10) mener at mange av de som ble omtalt som stridende, og som ble ansett å ha behov for rehabilitering, enten var tvangsrekruttert av LTTE eller hadde administrative stillinger. Ifølge Crisis Group (2013, s. 13) skal rehabiliteringssystemet også ha blitt brukt til å «straffe politisk dissens». Det vises blant annet til at fire tamilske studentaktivister ved universitetet i Jaffna skal ha blitt arrestert i medhold av antiterrorlovgivningen (PTA) og sendt til Welikanda rehabiliteringsleir.

Commissioner General of Rehabilitation, generalmajor Janaka Ratnayake, har opplyst at den ene kvinnen som per i dag er under rehabilitering i Poonthotam-leiren, er en tidligere ansatt ved Grama Niladhari-kontoret⁸ i Mullaittivu. Da hun søkte om å bli gjeninnsatt i sin tidligere stilling, kom det frem gjennom en bakgrunnssjekk at hun hadde hatt forbindelser med LTTE. Hun ble beordret til å gjennomgå et tre måneders rehabiliteringsprogram før hun kunne få tilbake sin stilling. Generalmajoren hevder å kjenne til tre til fire liknende tilfeller (Daily News 2016).

Ifølge en diplomatkilde (møte februar 2016) er det lite sannsynlig at en person som har oppholdt seg i Sri Lanka i perioden fra 2009 og frem til i dag uten å ha vært arrestert på grunn av tilknytning til LTTE, eller tidligere har blitt rehabilitert, skal bli internert og sendt til en rehabiliteringsleir i dag. Kilden mente også at dersom en person kun har ytt bistand til LTTE, eksempelvis ved å distribuere mat, gi medisinsk hjelp eller ha tilbudt overnatting, vil ikke det i seg selv være nok til å bli internert i rehabiliteringsleir per i dag.

En internasjonal organisasjon (A, møte 2016) hevdet at majoriteten av LTTE-ere som myndighetene anså som «farlige», enten er drept eller har forsvunnet. Kilden mente at de som eventuelt fortsatt er igjen i Sri Lanka, ikke blir ansett som en «fare».

⁸ Grama Niladhari, Grama Sevaka eller Grama Sevaka Niladhari, ofte oversatt med landsbyleder, er det laveste administrasjonsnivået i Sri Lanka. En av Grama Niladharis sentrale oppgaver er å holde velgerregisteret oppdatert og holde oversikt over medlemmer i distriktets hushold. Det er over 14 000 Grama Niladharis i Sri Lanka.

Mulig overføring mellom ordinær varetekt og rehabilitering

Det foreligger ikke etterrettelig oversikt over hvor mange som har gjennomgått rehabilitering etter 2009. Heller ikke hva som er årsaken for rehabiliteringen. Ordinært internerte har blitt overført mellom rehabiliterings-, varetekts- og fengselssystemet tilsynelatende uten forutgående rettslig prosess.

I flere IRIN-artikler fremkommer det at enkelte tidligere kadre har fått tilbud om å slippe strafferettslig behandling dersom de gjennomførte rehabilitering. Dersom de ikke gjorde det, ville de trolig stå ovenfor anklager om terrorisme (IRIN 2012; IRIN 2014). Ifølge en artikkel i Sunday Times ble en lovbestemmelse i PTA fra 2011 (Regulation No. 5: 2011) forvaltet slik: « [...] only those who had “voluntarily surrendered” to the police or the armed forces or a public official, and had stated his intention to surrender in writing, are eligible to be considered for rehabilitation» (Sunday Times 2015).

International Crisis Group (2013, s. 13) hevder at enkelte som har blitt arrestert i medhold av antiterrorlovgivningen (PTA), har blitt sendt til rehabilitering. Informasjon fra Department of Government Information i 2014 synes å underbygge dette. Ifølge informasjon fra departementet er ikke antallet personer under rehabilitering statisk, da varetekstfengslede kan bli overført til rehabilitering både gjennom en domstolsavgjørelse og etter anbefaling fra «investigation officers» (Hettiarachchi 2014, s. 11).

I november 2015 sultestreiket flere som var internert i medhold av PTA, og 39 ble løslatt mot kausjon. Center for Human Rights and Development (CHRD, møte i Colombo februar 2016), som representerer 14 av de internerte, hevder at alle fikk tilbud om ett år i rehabiliteringsleir. Alle avslo tilbudet. De krevde enten å bli formelt siktet og få sakene sine rettslig prøvet, eller å bli løslatt uten betingelser. Sakene er fremdeles til behandling hos riksadvokaten.

Ifølge Human Rights Watch (HRW 2016) er fremdeles mellom 120 til 162 internert i medhold av PTA. HRW mener srilankiske myndigheter har gjort «betydelig fremgang» i mange av sakene. HRW peker på at enkelte har blitt løslatt ved kausjon, andre har blitt rehabilitert, mens de resterende personene skal bli siktet og sakene ført for retten.

Srilankiske myndigheter er blitt bedt om å frigi informasjon om hvor mange som har blitt tiltalt i stedet for å bli rehabilitert, hvor mange som har blitt dømt, hvor mange som har blitt frikjent, og hvor mange som fortsatt er internert i medhold av antiterrorlovgivningen. Myndighetene har så langt ikke lagt frem relevant informasjon. National Human Rights Commission har heller ikke tilgang til slik informasjon, hvilket de i henhold til sitt mandat burde ha tilgang til (OHCHR 2016).

Forhold i rehabiliteringsleirene

Bureau of the Commissioner General of Rehabilitation (BCGR u.å.b) omtaler rehabiliteringen som et seks-trinns program med mål om å reintegrere individer med «positive holdninger, yrkesferdigheter og lederegenskaper». De seks trinnene innebærer blant annet psykososial og yrkesrettet trening. Ifølge informasjon referert i flere IRIN-artikler, kan rehabiliteringen vare i opptil to år (IRIN 2012; IRIN 2014).

I henhold til OHCHR (2016) varer rehabiliteringen nå i ett år, men oppholdet kan utvides til 15 måneder om det anses nødvendig. FNs spesialrapportør, som har hatt adgang til Poonthotam Rehabilitation Center, og som har snakket med personer under rehabilitering, har av enkelte rehabiliterte blitt fortalt at de har vært i varetekt siden 2009 eller tidligere.

Respons Sri Lanka: Rehabilitering og reintegrering av tidligere LTTE-kadre

Spesialrapportøren gir ingen informasjon om personene har vært internert i medhold av PTA, og/eller hvorvidt de har blitt overført mellom rehabiliterings-, varetekts- og fengselssystemet.

Kilder Landinfo har snakket med i forbindelse med flere besøk i Sri Lanka de seneste årene, har gitt relativt samstemte beskrivelser av leirene (Landinfo 2011, s. 14; Landinfo 2012, s. 21). Rehabiliteringen i form av kompetanseoppbygging, pedagogisk og psykososial aktivitet i leirene, har blitt beskrevet som minimal. Hva gjelder fasiliteter og ernæring, har forholdene blitt omtalt som enkle. Forholdene i den enkelte leir har vært svært avhengig av leirledelsen, og det har derfor vært stor variasjon mellom leirene. I 2012 ga en stor internasjonal organisasjon uttrykk for at selv om forholdene er «bedre enn fengsel», er opphold i rehabiliteringsleir belastende for den enkelte (Landinfo 2012, s. 21). Samtidig foreligger det ikke informasjon som indikerer at tortur eller annen form for systematisk mishandling har vært et problem i leirene.

Tamil Civil Society Forum og Commission for Justice & Peace of the Catholic Diocese of Jaffna (møte i Jaffna februar 2016) har gitt uttrykk for at «det ikke forgår så mye reell rehabiliteringsaktivitet i leirene», men at oppholdet mer er en prosedyre som tidligere LTTE-ere skal ha vært gjennom.

En diplomatkilde (møte 2016) har beskrevet fasilitetene i Poonthotam Rehabilitation-leiren som gode. Leiren er åpen for familiebesøk hver uke, og det er ikke mangel på plass for de rehabiliterte. Det er kun én kvinne i leiren. Hun har eget rom og en kvinnelig vakt. Det er ikke rapportert om bruk av tortur i leiren. Kilden mente at «no physical harm is done to persons in rehabilitation».

Ifølge FNs spesialrapportør er levekårene i rehabiliteringsleiren betydelig mer humane enn i fengsel, blant annet fordi rehabiliteringsperioden er fastsatt, personene under rehabilitering får innvilget permisjon til å besøke familien i fire dagers perioder, og fordi det er tilbud om yrkesopplæring (OHCHR 2016).

Reintegrering av personer som har gjennomgått rehabilitering

Internasjonale organisasjoner, lokale NGO-er og diplomatkilder Landinfo hadde møter med i februar 2016, var samstemte om at rehabiliterte er en sårbar gruppe. Mange strever med å integreres i lokalsamfunnet. Hovedårsaken til dette er mangelen på arbeidstilbud. Det er generelt høy arbeidsledighet i området hvor majoriteten av de rehabiliterte gjenbosetter seg, mange av dem har ikke utdanning eller yrkeserfaring, og flere har fysiske skader og/eller psykiske traumer.

Et særtrekk ved de rehabilitertes situasjon er at mange fortsatt kontrolleres av sikkerhetsstyrkene. En internasjonal organisasjon (C, møte februar 2016) hevdet at ikke alle de rehabiliterte var «completely off the hook after rehabilitation».

Så langt Landinfo kjenner til, er det ingen etterrettelige og uavhengige kilder som har inngående og konkret kjennskap til omfanget av sikkerhetsstyrkenes kontroll med de som er løslatt fra rehabiliteringsleirene. Ei heller hva slags rapporteringsregimer løslatte er underlagt etter at de er gjenbosatt.

Manglende arbeid

Vanskeligheter med å få inntektsgivende arbeid blir omtalt som det største hinderet for integrering av rehabiliterte (Daily News 2016). Ifølge den srilankiske sentralbank (som gjengitt i IRIN 2016) ble - i perioden fra 2010 til 2012 - kun 24 000 av totalt 422 000 nye arbeidsplasser på landsbasis, opprettet i Nord-provinsen. Det vil si at under seks prosent av det totale antallet nye arbeidsplasser ble etablert i nord i denne perioden. Statistikken indikerer at rundt 3000 av de om lag 12 000 rehabiliterte er i arbeid. De fleste har manuelt og antagelig ikke kompetansekrevene arbeid. Mange er sysselsatt i fiskeindustrien, landbrukssektoren eller statens sivilforsvar («Civil Defence Force»), som er underlagt Politidepartementet (IRIN 2016; Perera 2014).

International Organization for Migration (IOM, møte i Jaffna februar 2016) opplyste at mange eks-kadre er handicappet, noe som selvsagt representerer en tilleggsbelastning på et i utgangspunktet stramt arbeidsmarked.

I henhold til IOM (møte 2016) har forholdene for rehabiliterte bedret seg etter at Maithripala Sirisena ble president i januar 2015. Arbeidsgivere som tidligere har ansatt rehabiliterte, har løpt risiko for selv å bli kontrollert og avhørt av sikkerhetsstyrkene. Arbeidsgivere har blitt konfrontert med spørsmål om hvorfor de har ansatt eks-kadre, og hvorfor de vil hjelpe personer med LTTE-bakgrunn. Risikoen for selv å havne i sikkerhetsstyrkens søkelys, har skapt motvilje mot å ansette rehabiliterte. IOM mente at det med tiden har blitt mindre problematisk å ansette rehabiliterte.

WAN (møte 2016) påpekte at rehabiliterte i arbeid kan få problemer med å beholde jobben dersom sikkerhetspersonell stadig kontrollerer og forhører dem.

Møte med lokalsamfunnet

Ingen av Landinfos samtalepartnere i februar 2016 hadde opplysninger som indikerer at rehabiliterte diskrimineres, trakasseres eller utsettes for hevnaksjoner fra lokalbefolkningen. En internasjonal organisasjon (B, møte 2016) mente at rehabiliterte ikke har spesielle vansker med lokalbefolkningen der hvor de er reintegrert. Det vanlige er at de blir akseptert i nærmiljøet. Organisasjonen hadde ikke mottatt klager fra rehabiliterte om problemer knyttet til negative reaksjoner fra de nærmeste sosiale omgivelsene. En internasjonal organisasjon (A, møte 2016) påpekte at det kan være vanskelig for rehabiliterte å finne en plass i lokalsamfunnet dersom de stadig blir kontrollert og oppsøkt av sikkerhetsstyrkene.

Tamil Civil Society Forum (møte 2016) hevdet at lokalbefolkningen kan være tilbakeholdne ovenfor rehabiliterte fordi de vet at sikkerhetsstyrkene følger med.

IOM (møte 2016) hevdet at det ikke er problematisk for lokalsamfunnet å motta personer som har vært i rehabiliteringsleir. Organisasjonen pekte imidlertid på at situasjonen i dag er annerledes enn tidligere, da flere holdt avstand til rehabiliterte for å unngå sikkerhetsstyrkenes søkelys. Det at militærets tilstedeværelse er nedtonet,⁹ har bidratt til å gjøre situasjonen for rehabiliterte enklere, også med hensyn til bli akseptert, ifølge IOM.

⁹ Se Landinfos temanotat «Sri Lanka: Kvinner i Nord-provinsen» av 23. juni 2016 for mer informasjon om militærets tilstedeværelse i nord.

Psykiske problemer

Ifølge HHR (møte 2016) sliter mange rehabiliterte med psykiske problemer. En diplomatkilde (møte 2016) opplyste å kjenne til flere rehabiliterte som er gjenbosatt i nord, og som reiser til Colombo for å få behandling for psykiske problemer og for å hente medisiner. En professor i psykiatri ved universitetet i Jaffna, Daya Somasundaram, beskriver situasjonen slik til Daily News (2016): «As in any military, combatants have well known psychiatric problems which include Post Traumatic Stress Disorder (PTSD), depression and alcoholism». Somasundaram anslår at rundt 14 prosent av den tamilske befolkningen i nord-områdene i lider av PTSD (Gunaratne 2016).

Kontroll, meldeplikt og reiserestriksjoner

I Sri Lanka må man være registrert hos sivile myndigheter for å være stemmeberettiget og eventuelt benytte sosiale tjenester og stønadsordninger. I praksis betyr dette at man må registrere seg hos den lokale Grama Niladhari. Rehabiliterede må også registrere seg ved Civil Affairs Office i den nærmeste militære enhet, i det området de er bosatt (Landinfo 2012, s. 22).

Flere kilder hevder at sikkerhetstjenesten fremdeles kontrollerer rehabiliterte, og at rehabiliterte har meldeplikt og reiserestriksjoner etter at de er løslatt.

En internasjonal organisasjon (C, møte 2016) karakteriserte situasjonen for rehabiliterte som «veldig ad hoc» når det gjelder kontroll og oppfølging etter rehabilitering. Ulike ordninger og prosedyrer blir pålagt rehabiliterte. Kontrollregimet synes å være avhengig av den enkelte tjenestemann. IOM (møte 2016) var langt på vei enig og uttalte at «alt kommer an på den enkelte kommandanten». Det er ingen faste regler eller prosedyrer når det gjelder kontroll av rehabiliterte, meldingsrutiner, hjemmebesøk eller reiserestriksjoner. Hva som gjøres gjeldende, varierer fra individ til individ.

FNs spesialrapportør opplyser å ha troverdig informasjon fra rehabiliterte om at de har blitt trakassert, overvåket og truet med pågrep etter løslatelse (OHCHR 2016). Spesialrapportøren har også informasjon om at det i enkelte tilfeller har forekommet trakassering av personale i sivile organisasjoner som yter bistand til rehabiliterte.

HHR (møte 2016) hevdet i likhet med flere, at meldeplikt og reiserestriksjoner for rehabiliterte ble praktisert vilkårlig. Noen utviklingstrekk synes allikevel å være rådende; mens rehabiliterte tidligere måtte melde seg regelmessig ved den lokale militære enheten, praktiseres dette nå kun overfor enkelte personer. HHR hevdet at sikkerhetspersonell først sjekker ut tidligere rehabiliterte om det skjer noe som oppfattes som en sikkerhetstrussel («security incident») i et område.

Ifølge en diplomatkilde (møte 2016) kan rehabiliterte, både de med og uten meldeplikt, bli kontrollert på bopel. Det er store variasjoner i hvorledes oppsøkende virksomhet fra sikkerhetsstyrkene i seg selv oppleves av den enkelte rehabiliterte. Noen omtaler kontrollen som svært truende og vanskelig å håndtere, mens andre opplever eventuelle besøk fra sikkerhetspersonell som uproblematisk. IOM (møte 2016) viste til et konkret eksempel med et ektepar hvor begge ektefellene hadde vært LTTE-kadre. Mannen bosatte seg i Jaffna, mens kvinnen, etter å ha blitt løslatt fra rehabilitering i 2013/2014, dro til utlandet og søkte om oppholdstillatelse i et vestlig land. Søknaden ble avslått og hun returnerte i 2015. Ifølge IOM ble kvinnen oppsøkt av sikkerhetsstyrkene hver fjortende dag og spurt ut om sitt virke i

Respons Sri Lanka: Rehabilitering og reintegrering av tidligere LTTE-kadre

LTTE. Hun hadde ikke blitt utsatt for overgrep, men opplevde likevel sikkerhetsstyrkenes kontroll som en stadig påminnelse om fortiden.

En internasjonal organisasjon (B, møte 2016) opplyste at de, i motsetning til tidligere, ikke lenger fikk klager fra tidligere rehabiliterte knyttet til kontroll fra sikkerhetsstyrkene. Kilden hadde heller ikke mottatt rapporter om at rehabiliterte var blitt utsatt for menneskerettighetsbrudd.

Når det gjelder reiserestriksjoner, er det ingen kilder som har konkret informasjon. HHR (møte 2016) mente imidlertid at rehabiliterte kan reise til Colombo uten å melde fra til sikkerhetsstyrkene, og at enkelte har restriksjoner mot å reise til utlandet.

En diplomatkilde (møte 2016) påpekte – på generell bakgrunn – at dersom en person har sluppet ut av varetektsfengsel mot kausjon, er det sannsynlig at personen har en form for reiserestriksjon. Kilden kjente til flere rehabiliterte som reiste fra sine hjemsteder i Nord-provinsen til Colombo uten problemer, blant annet, som tidligere nevnt, for å få medisinsk behandling og for å kjøpe medisiner.

Den kanadiske ambassaden (møte i Colombo februar 2016) har mottatt mange visumsøknader fra tidligere rehabiliterte. Kanadiske myndigheter krever at alle som søker visum fremlegger vandelsattest («police certificate clearance»). Ambassaden opplyste at siden srilankiske myndigheter utsteder attester/uttalelser på vegne av rehabiliterte i forbindelse med en visumsøknad, har de ingen reiserestriksjoner. Innholdet i en attest er som regel: «He is fully rehabilitated. He is a bright young man, and we wish him good luck in his life».

Særskilt for kvinnelige eks-kadre

Ifølge WAN (møte 2016) blir kvinnelige rehabiliterte stigmatisert og ansett som lite attraktive ekteskapspartnere. Utover dette fremholdt ingen av samtalepartnerne i februar 2016 særskilte problemer for rehabiliterte kvinner.

Professor i psykiatri ved universitetet i Jaffna, Daya Somasundaram (som sitert i Daily News 2016), mener at de rehabiliterte kvinnes største problem, i tillegg til eventuelle psykologiske traumer fra krigen, er å måtte hanskes med et patriarkalsk samfunn. Han viser til at det ikke er enkelt for en som tidligere var selvstendig kriger, å bli omskolert gjennom rehabiliteringsprogrammet med håndarbeid og skjønnhetspleie, for så å vende tilbake til det tradisjonalistiske tamilske samfunnet hvor hun forventes å ta plass ved kjøkkenbenken. Han uttaler:

They not only have to adjust the psychological trauma of warfare, but they presently feel the freedom they enjoyed before had been taken away. This was a great opportunity missed by society, but the traditional Tamil society expects them to go back to the kitchen. But they are unable to do so, as it is difficult for them to become submissive once again [...].

Nye arrestasjoner av rehabiliterte

Det foreligger informasjon om rehabiliterte som har blitt arrestert på nytt. Landinfo er ikke kjent med etterrettelig informasjon om hvor mange dette gjelder, og informasjonen som foreligger, er i all hovedsak av anekdotisk karakter.

En antatt godt informert internasjonal organisasjon (A, møte 2016) hevdet at nye arrestasjoner av rehabiliterte ikke fremstår som et menneskerettighetsproblem i Sri Lanka per i dag. Kilden kjente til fire konkrete tilfeller hvor rehabiliterte hadde blitt arrestert, og mente at dette skjer relativt sjeldent.

Nettstedet Groundviews¹⁰ publiserte 28. juni 2016 en artikkel som oppsummerer arrestasjonene av minst 28 personer i nord og øst etter at en selmordsvest, eksplosiver og ammunisjon ble funnet i Chavakachcheri på Jaffna den 30. mars 2016. Av de 28 personene skal 7 vært rehabiliterte. Om lag 15 av de arresterte blir betegnet som LTTE-kadre (De Silva, Arulingam & Fernando 2016).

FNs spesialrapportør opplyser at det er dokumentert at personer som er løslatt fra rehabilitering har måttet gjennomgå en ny rehabiliteringsprosess (OHCHR 2016). Spesialrapportøren mener at tidligere rehabiliterte personer ikke kan være immune mot etterforskning av mulige nye straffbare forhold, men at i saker der rehabiliterte er innblandet, må srilankiske myndigheter påse at de formelle prosedyrene for arrestasjon og tiltale blir fulgt, og at prosessen er transparent, alt for å hindre spekulasjon omkring grunnlaget for en arrestasjon (OHCHR 2016; Ramakrishnan 2016).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- BCGR, dvs. Bureau of the Commissioner General of Rehabilitation (u.å.a). *About us. Introduction*. Colombo: BCGR. Tilgjengelig fra <http://www.bcgr.gov.lk/history.php> [lastet ned 17. juni 2016]
- BCGR (u.å.b). *Rehabilitation of Adult Ex-Combatants*. Colombo: BCGR. Tilgjengelig fra <http://www.bcgr.gov.lk/adult-intro.php> [lastet ned 27. juni 2016]
- BCGR (u.å.c). *Sri Lanka success story on rehabilitation*. Colombo: BCGR. Tilgjengelig fra <http://www.bcgr.gov.lk/news.php?id=184> [lastet ned 17. juni 2016]
- BCGR (u.å.d). *Drug-Addicts. Introduction*. Colombo: BCGR. Tilgjengelig fra http://www.bcgr.gov.lk/intro_drug.php [lastet ned 29. juni 2016]

¹⁰ Groundviews er et nettsted som publiserer kommentarer og artikler, som regel myndighetskritiske, fra personer aktive innen det sivile samfunn i Sri Lanka.

- Daily News (2016, 6. mai). Rehabilitated LTTE cadres: No longer stuck in NO-GO ZONE. *Daily News*. Tilgjengelig fra <http://www.dailynews.lk/?q=2016/05/06/features/80879> [lastet ned 27. juni 2016]
- De Silva, M., Arulingam, S. & Fernando, R. (2016, 28. juni). Continuing abuse under PTA: Abductions, Arbitrary Arrests, Unlawful Detentions and Torture. *Groundviews*. Tilgjengelig fra http://groundviews.org/2016/06/28/continuing-abuse-under-pta-abductions-arbitrary-arrests-unlawful-detentions-and-torture/#_ftn30 [lastet ned 1. juli 2016]
- Gunaratne, L. (2016, 21. juni). Healing from the Horrors of War: The Amazing Effects of Yoga on PTSD. *Groundviews*. Tilgjengelig fra <http://groundviews.org/2016/06/21/healing-from-the-horrors-of-war-the-amazing-effects-of-yoga-on-ptsd/> [lastet ned 1. juli 2016]
- Hettiarachchi, M. (2014, februar). *Sri Lanka's Rehabilitation Program: The Humanitarian Mission Two*. Colombo: Department of Government Information, Sri Lanka. Tilgjengelig fra <http://www.sinhalanet.net/wp-content/uploads/2014/08/Sri-Lankas-Rehabilitation-Program.pdf> [lastet ned 27. juni 2016]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2016, 13. juni). *Sri Lanka: Enforce Commission Directives on Terror Detainees*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2016/06/13/sri-lanka-enforce-commission-directives-terror-detainees> [lastet ned 27. juni 2016]
- ICJ, dvs. International Commission of Jurists (2012, september). *Beyond Lawful Constraints: Sri Lanka's Mass Detention of LTTE Suspects*. Genève: ICJ. Tilgjengelig fra Refworld <http://www.refworld.org/docid/4ca0ae592.html> [lastet ned 15. juni 2016]
- International Crisis Group (2012, 16. mars). *Sri Lanka's North I: The Denial of Minority Rights*. Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra Refworld <http://www.refworld.org/docid/4f6452cb2.html> [lastet ned 23. juni 2016]
- International Crisis Group (2013, 20. februar). *Sri Lanka's Authoritarian Turn: The Need for International Action*. Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra Refworld <http://www.refworld.org/docid/5124deb32.html> [lastet ned 24. juni 2016]
- IRIN (2012, 28. mai). Former Tiger fighters battle for a normal life. *IRIN*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/report/95525/sri-lanka-former-tiger-fighters-battle-normal-life> [lastet ned 23. juni 2016]
- IRIN (2014, 4. juli). Sri Lanka's rehabilitated ex-combatants struggle to adjust. *IRIN*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/analysis/2014/07/04/sri-lanka%E2%80%99s-rehabilitated-ex-combatants-struggle-adjust> [lastet ned 20. juni 2016]
- IRIN (2016, 18. januar). Ex-Tamil Tigers go jobless in Sri Lanka. *IRIN*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/report/102368/ex-tamil-tigers-go-jobless-sri-lanka>
- Landinfo (2011, 18. januar). *Sri Lanka: Den generelle sikkerhets- og menneskerettighetssituasjonen for tamilbefolkningen*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/1521/1/1521_1.pdf [lastet ned 25. april 2016]
- Landinfo (2012, 12. desember). *Sri Lanka: Menneskerettigheter og sikkerhetsrelaterte forhold for tamilbefolkningen i Colombo og Nord-provinsen*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/2224/1/2224_1.pdf [lastet ned 25. april 2016]
- Ministry of Disaster Management and Human Rights (2009). *National Framework Proposal for Reintegration of Ex-Combatants into Civilian Life in Sri Lanka*. Colombo: Ministry of Disaster Management and Human Rights. Tilgjengelig fra http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_ent/@ifp_crisis/documents/publication/wcms_116478.pdf [lastet ned 23. juni 2016]
- Ministry of Rehabilitation & Prison Reforms (2013, mars). *Rehabilitation*. Colombo: Ministry of Rehabilitation & Prison Reforms. Tilgjengelig fra http://reprimin.gov.lk/pdf/magazine_2012-03-23.pdf [lastet ned 28. juni 2016]

Respons Sri Lanka: Rehabilitering og reintegrering av tidligere LTTE-kadre

- OHCHR, dvs. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (2016). *Preliminary observations and recommendations of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman and degrading treatment or punishment, Mr. Juan E. Mendez on the Official joint visit to Sri Lanka – 29 April to 7 May 2016*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra <http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=19943&LangID=E> [lastet ned 23. juni 2016]
- Perera, A. (2014, 14. juli). From Tigers to Barbers: Tales of Sri Lanka's Ex-Combatants. *Inter Press Service*. Tilgjengelig fra <http://www.ipsnews.net/2014/07/from-tigers-to-barbers-theses-of-sri-lankas-ex-combatants/> [lastet ned 23. juni 2016]
- Ramakrishnan, T. (2016, 7. mai). UN "concerned" over ex-LTTE members' arrest. *The Hindu*. Tilgjengelig fra <http://www.thehindu.com/news/international/un-concerned-over-manner-of-arrest-of-exltte-activists/article8570295.ece> [lastet ned 23. juni 2016]
- Sunday Times (2015, 25. november). Sending Ex-LTTE suspects for rehab and release may face legal issues. *Sunday Times*. Tilgjengelig fra <http://www.sundaytimes.lk/89364/sending-ex-ltte-suspects-for-rehab-and-release-may-face-legal-issues> [lastet ned 20. juni 2016]

Muntlige kilder

- Den kanadiske ambassaden i Sri Lanka. Møte i Colombo i 23. februar 2016.
- CHRD, dvs. Centre for Human Rights and Development. Møte i Colombo 16. februar 2016.
- Diplomatkilde. Møte i Colombo februar 2016.
- HHR, dvs. Home for Human Rights. Møte i Jaffna 19. februar 2016.
- Internasjonal organisasjon A. Møte i Colombo februar 2016.
- Internasjonal organisasjon B. Møte februar 2016.
- Internasjonal organisasjon C. Møte februar 2016.
- IOM, dvs. International Organization of Migration. Møte i Jaffna 19. februar 2016.
- Tamil Civil Society Forum og Commission for Justice & Peace of the Catholic Diocese of Jaffna. Møte i Jaffna 18. februar 2016.
- WAN, dvs. Women Action Network. Møte i Kilinochchi 18. februar 2016.

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.